

COMUNICACIÓ

ALBERT ESPONA: Dret i estats de dret en el context de la globalització

El concepte de dret (observi's que em refereixo al «concepte»); és a dir: no pas a cap sistema normatiu o conjunt de sistemes normatius històricament constatables, ni a la legalitat vigent, ni a cap cosa per l'estil, sinó a aquell supòsit teòric de la modernitat del qual necessàriament se segueixen, també com a supòsits teòrics, les nocions d'Estat de Dret i democràcia) pot ser resumit en tres grans principis:

1) El reconeixement de la llibertat com a únic factor legítimament determinant de les accions humanes i, per tant, la negació de tota possibilitat de dictar normes externes de conducta que hagin de ser obeïdes per si mateixes, al marge de tota coacció. En virtut d'això, el dret mateix no pot ser entès d'altra manera que com aquell conjunt de condicions que han de fer possible que la llibertat de qualsevol sigui conciliable amb la llibertat de qualsevol altre.

2) La igualtat de tots davant la llei. Que la llibertat de qualsevol ha de poder ser conciliada amb la de qualsevol altre vol dir que tots són iguals en llibertat, i això és precisament el que les lleis, com a normes que despleguen en la pràctica el concepte de dret, han de garantir.

3) La universalitat. El dret, en si mateix, no pot ser entès com a conjunt de normes de les quals una determinada comunitat es dota per a regular les relacions internes dels seus membres. És de tots els homes que es diu que són lliures, i és de tots que es diu, per tant, que són iguals. El dret és, en aquest sentit, la negació (o més aviat la ignorància) de tota diferència, i la negació (en aquest cas, sí, la negació absoluta) de tota comunitat: qualsevol home és lliure, i això vol dir, també, que qualsevol home és lliure de no combregar ambres ni ambningú.

No voldria passar ara de la pura teoria al terreny de les contingències històriques. M'acostaré, potser, a la realitat, però voldria fer-ho sense palpar cap realitat concreta, és a dir, sense deixar de fet de donar voltes a les tres grans qüestions que ara mateix acabo d'apuntar. Voldria observar, en primer lloc, que l'únic

document on, que jo sàpiga, hi ha recollida d'alguna manera aquesta universalitat que es desprèn del concepte de dret, i el mateix títol hi apunta, és la Declaració Universal dels Drets Humans. Dic, però, d'alguna manera, perquè aquesta declaració s'assenta en el fons en el reconeixement més o menys explícit de la divisió del món en Estats: Estats de dret (en els quals impera en principi la democràcia) i altres coses de més mal anomenar. Serà, doncs, interessant parar momentàniament l'atenció en allò que amaga en el fons l'existència dels anomenats Estats de dret (i poso èmfasi en el plural: «Estats») i potser, de retruc, d'aquestes altres coses de més mal anomenar. En una elemental aproximació, observarem que un Estat (qualsevol Estat) és constituït per un conjunt de lleis i d'institucions que circumscriuen la seva vigència a un determinat territori i que impliquen directament un nombre també determinat de persones. Què significa això? D'entrada, significa que aquestes lleis valen només per a uns quants (en principi, i sense fer més precisions, el nombre determinat de persones que són ciutadans d'aquest estat) i exclouen tots els altres, en el millor dels casos ciutadans d'altres Estats també considerats «de dret». En el pitjor i més habitual dels casos, aquests «altres» exclosos seran súbdits de règims més o menys aberrants que perviuen gràcies a la complicitat dels seus cabdills (simples delinqüents des de la perspectiva dels drets humans) amb els governants de les autoproclamades «democràcies», riques i pròsperes. Val a dir, en aquest sentit, que els diversos Estats tenen sempre per primer objectiu la preservació dels tan proclamats «interessos nacionals», i no, en absolut, de la també tan proclamada dignitat humana, que no té fronteres. Aquest estat de coses em porta immediatament a prendre en consideració, alhora, dos fenòmens indestriables l'un de l'altre: la immigració i la globalització.

La immigració, que serà creixent i, a la llarga, imparable, deriva d'una conjuntura mundial caracteritzada per la globalització econòmica, és a dir, per la lliure circulació de capitals i l'enfortiment de les grans empreses multinacionals. El problema és que ningú no reconeix en la pràctica la lliure circulació de les persones, el seu dret a moure's, també, i a instal·lar-se allà on vulguin, empeses per la voluntat de prosperar. Per això la immigració és un problema (un problema polític) i per això mateix salta a la vista que la globalització real (la no econòmica) és simplement una fal·làcia. En aquest sentit,

val a dir encara (i ho dic a risc de sertitllat d'il·lús) que la immigració podrà ser limitada, coartada o seleccionada mitjançant els mecanismes que es vulgui, però que això sempre serà fet en funció dels ja citats interessos interns d'un Estat que, insistim-hi, té també, quan li convé, els seus propis interessos externs. Si recordéssim ara que en virtut dels principis fonamentals del dret (d'alguna manera recollits, com he dit, en la Declaració Universal dels Drets Humans) tota persona és igual a qualsevol altra en llibertat, no ens hauria ni de fer falta dir que això implica la no discriminació de ningú per cap raó: ni de sexe, ni d'ètnia, ni de religió, ni (i això sembla que de moment fa falta recalcar-ho) d'origen. És possible, doncs, afirmar que els principis fonamentals del dret (en els quals es basa l'existència de l'Estat modern) són contradictoris amb l'existència dels diversos Estats-nació en què està dividit el món. I l'ara fa un moment citat problema de la immigració (l'existència, de fet, de la immigració com a problema) té molt a veure amb aquesta contradicció, que permet que no hi hagi un repartiment equitatiu de la riquesa ni unes lleis justes per a tothom i que, com a conseqüència d'això, dos terços de la humanitat visquin confinats en la misèria i lluny dels països privilegiats que poden permetre's el luxe d'autoproclamar-se democràtics. L'Estat de Dret (el vertader Estat de Dret) és un (un i no diversos). És, com la democràcia, un horitzó teòric de la modernitat que està sempre per complir, i no res que es pugui assenyalar damunt el mapa. El seu compliment, però, esberlaria l'estat de coses actual. Seria, en una paraula, revolucionari.